

Sygn. akt I KK 174/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 kwietnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Andrzej Stępka

SSN Eugeniusz Wildowicz

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jerzego Engelkinga
w sprawie **I. P.**

skazanego z art. 190 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 12 kwietnia 2022 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich - na korzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w O.

z dnia 31 sierpnia 2020 r., sygn. akt II Ka (...)

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w O.

z dnia 3 czerwca 2020 r., sygn. akt II K (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę oskarżonego przekazuje do
ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym Sądowi
Okręgowemu w O.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 czerwca 2020 r. w sprawie o sygn. akt II K (...), Sąd Rejonowy w O. skazał oskarżonego I. P. za przestępstwo z art. 190 § 1 k.k. na karę grzywny w wymiarze 100 stawek dziennych, ustalając wysokość stawki dziennej na kwotę 10 zł. W wyroku tym znalazły się również rozstrzygnięcie o kosztach procesu oraz zaliczeniu okresu rzeczywistego pozbawienia wolności na poczet kary grzywny.

Apelację od tego wyroku złożył oskarżony. Zaskarżając wyrok w całości, zarzucił mu:

„ I. naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia tj. art. 6 k.p.k. w zw. z art. 117 § 2 k.p.k. poprzez przeprowadzenie rozprawy w dniu 03 czerwca 2020 roku bez udziału oskarżonego, pomimo jego usprawiedliwionej nieobecności spowodowanej przebywaniem w tym dniu w szpitalu psychiatrycznym i poinformowaniem Sądu przez rodzinę oskarżonego o jego nieobecności;

II. naruszenie prawa procesowego mające istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia tj. art 167 k.p.k., poprzez nieprzeprowadzenie z urzędu dowodu z opinii dwóch biegłych lekarzy psychiatrów, na okoliczność ustalenia stanu zdrowia psychicznego oskarżonego zarówno *tempore criminis*, jak i w toku postępowania sądowego, pomimo iż oskarżony leczy się psychiatrycznie, co niewątpliwie mogło mieć wpływ, w szczególności dla ustalenia winy oskarżonego, tym samym mogło mieć wpływ na treść niniejszego rozstrzygnięcia;

III. naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia tj. art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. „poprzez rozpoznanie sprawy bez wyznaczenia oskarżonemu obrońcy z urzędu, podczas gdy w niniejszej sprawie istniała uzasadniona wątpliwość, czy jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem nie była w czasie popełnienia tego czynu wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona, a także istniała uzasadniona wątpliwość, czy stan jego zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny.” Do apelacji załączono również kartę informacyjną psychiatryczną z dnia 4 czerwca 2020 r. oraz orzeczenie w sprawie zdolności do służby wojskowej, z wnioskiem o przeprowadzenie dowodu z tych dokumentów.

W konkluzji apelacji skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Po rozpoznaniu tej apelacji Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2020 r., sygn. akt II Ka (...) zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Kasację od tego wyroku na korzyść skazanego wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich. Zaskarżając wyrok w całości, zarzucił mu: „rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., poprzez niewłaściwe przeprowadzenie kontroli apelacyjnej oraz nienależyte rozważenie i ustosunkowanie się w części motywacyjnej uzasadnienia zaskarżonego wyroku do podniesionych w apelacji oskarżonego zarzutów, dotyczących stanu zdrowia psychicznego oskarżonego w czasie czynu i w toku postępowania sądowego (zarzut II i III apelacji), co wymagało przeprowadzenia uzupełniającego postępowania dowodowego”. We wniosku końcowym, skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi odwoławczemu.

W trakcie rozprawy kasacyjnej kasację poparł przedstawiciel skarżącego, a także przyłączył się do niej prokurator Prokuratury Krajowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna. Rację ma skarżący, że sposób przeprowadzenia kontroli odwoławczej w sposób rażąco naruszył wskazane przepisy prawa procesowego, przy czym, co wynika z uzasadnienia kasacji, istotą wskazanego uchybienia (art. 526 § 1 k.p.k.) było niewłaściwe postąpienie sądu odwoławczego - po uzyskaniu wiedzy co do treści dołączonych dokumentów (przeprowadzeniu tych dowodów w trakcie postępowania odwoławczego; k. 82 akt) – i zaniechanie dopuszczenia dowodu z opinii biegłych psychiatrów w trybie art. 202 § 1 k.p.k., a także, brak decyzji o wyznaczeniu oskarżonemu obrońcy z urzędu na etapie postępowania odwoławczego (art. 81 § 1 k.p.k. w zw. z art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k.). Nie ma bowiem żadnych wątpliwości, że w sytuacji, gdy oskarżony do apelacji dołączył kartę informacyjną z leczenia psychiatrycznego w okresie od 20 maja 2020 r. do dnia 4 czerwca 2020 r. z rozpoznaniem schizofrenii paranoidalnej, okoliczność ta, dotąd nieznana, powinna skutkować powzięciem przez skład orzekający wątpliwości co do zdolności oskarżonego co do rozpoznania znaczenia czynu,

pokierowania swoim postępowaniem w czasie czynu (art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k.) oraz
 możliwością prowadzenia obrony w sposób samodzielny i rozsądny (art. 79 § 1 pkt
 4 k.p.k.). Oparcie się przez sąd odwoławczy na tym, że w trakcie postępowania
 karnego oskarżony twierdził, iż jest zdrowy psychicznie i nie leczy się na żadne
 choroby nie może przesłaniać udokumentowanej przecież przez specjalistów
 informacji o tym, że rozpoznano u oskarżonego w trakcie jego pobytu w szpitalu
 psychiatrycznym schizofrenię paranoidalną. O ile zatem rzeczywiście sąd pierwszej
 instancji nie miał informacji o pobycie oskarżonego w szpitalu psychiatrycznym (por.
 pismo na k. 55) i nie miał formalnego wniosku oskarżonego o odroczenie rozprawy
 (k. 59 akt sprawy), o tyle na etapie postępowania odwoławczego sytuacja w tym
 zakresie uległa istotnej zmianie, skoro oskarżony udokumentował pobyt w szpitalu
 psychiatrycznym w okresie, w którym trwał ostatni etap postępowania przed sądem
 pierwszej instancji, a ponadto, wykazał treścią karty informacyjnej, że specjaliści w
 trakcie tego pobytu rozpoznali u niego chorobę psychiczną. W takiej sytuacji
 zupełnie dowolne i niezrozumiałe są uwagi zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego
 kasacją wyroku, jakoby *„sam fakt pobytu oskarżonego w szpitalu psychiatrycznym i
 zwolnienia ze służby wojskowej z uwagi na problemu natury psychicznej, co miało
 miejsce przeszło 30 lat temu, przy jednoczesnym wyraźnym oświadczeniu organom
 prowadzącym postępowanie przygotowawcze, że nie chorował i nie leczył się
 psychiatrycznie, nie stwarza sytuacji, o której mowa w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k.”*
 (rubryka 5.1.1.). O ile orzeczenie Wojskowej Komisji Lekarskiej z 1988 r.
 rzeczywiście takiej podstawy nie czyni, także z powodu wskazanego rozpoznania, o
 tyle aktualne – w dacie procedowania - rozpoznanie choroby psychiatrycznej w
 szpitalu psychiatrycznym, w którym przez okres dwóch tygodni przebywał
 oskarżony, już powinno wywołać wątpliwości, o których mowa w art. 79 § 1 pkt 3
 k.p.k. Nie trzeba przecież dowodzić, że zasadniczą kwestią w procesie karnym jest
 ustalenie, czy zachodzą wszystkie warunki przypisania oskarżonemu przestępstwa,
 a kluczowym z tych warunków jest – w przypadku udowodnienia popełnienia przez
 sprawcę czynu wyczerpującego znamiona przedmiotowe czynu zabronionego –
 wypełnienie strony podmiotowej czynu, czyli możliwości przypisania winy. Brak
 tego elementu musiałby prowadzić do konieczności zmiany zaskarżonego wyroku
 (art. 414 § 1 k.p.k.). W sposób rażący sąd odwoławczy naruszył zatem przepis art.

433 § 1 i 2 k.p.k. co wynika także z uzasadnienia wyroku (art. 457 § 3 k.p.k.), albowiem powinien on (miał obowiązek) – z uwagi na treść karty informacyjnej – powziąć wątpliwości co do poczytalności oskarżonego, a w konsekwencji dopuścić dowód z opinii biegłych psychiatrów (art. 202 § 1 k.p.k.), a ponadto, ustanowić dla oskarżonego obrońcę z urzędu w oparciu o przepis art. 81 § 1 k.p.k. w zw. z art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2010 r., III KK 186/09). Dopiero po przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłych psychiatrów, zapoznając się z jej wnioskami, sąd ten winien przeprowadzić postępowanie odwoławcze, rozpoznać zarzuty apelacji oraz wydać stosowne rozstrzygnięcie. Procedując ponownie w tej sprawie sąd odwoławczy zrealizuje wskazane czynności (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

Z tych wszystkich powodów należało orzec jak w wyroku.